

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสังคมโลกปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน สังคม และด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมหรือด้าน การศึกษาของประเทศไทย ด้วยความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและการโทรคมนาคมของสังคมโลก ที่ส่งผลในแง่บวกและแง่ลบ อย่างไรก็ตาม การศึกษาของไทยมีความจำเป็นต้องพัฒนาและแสวงหาแนวทาง กระบวนการ วิธีการ กลไกต่างๆ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพในการศึกษา สามารถปรับตัว และพร้อมรับ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ดังพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีความว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญใน การสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้ การศึกษาที่ดี แก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนล้วนพอเหมาะแก่กับทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมือง นั้นหากมีพลเมือง ที่มีคุณภาพจะสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้เจริญ ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 17)

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีสาระที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งที่สำคัญของประเทศไทย คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยถือว่าการศึกษาดำเนินมาจากตัว ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ เน้นความสำคัญของการปฏิบัติ ทดลองเสริมทักษะและ ประสบการณ์ ซึ่งเป็นการฝึกวิธีคิดที่ทำให้เกิดปัญญา นำสู่ความรู้ที่เชื่อมโยงลึกซึ้ง การบูร ณาการ สร้างและหลอมรวมความรู้แบบองค์รวมไม่จำกัดอยู่ภายในวิชา กิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัวและมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 125-126) คือเป็นคนไทยที่มีความรับผิดชอบ มีคุณภาพ รู้จริง รู้กว้าง รู้ภาษา รู้เทคโนโลยี รู้รักษาสุขภาพและมีคุณธรรม มีความสมบูรณ์ทั้ง ทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีความรู้และทักษะ มีความสามารถในการ วิเคราะห์ มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย อดทนและมุ่งมั่นในการทำงาน มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวเอื้ออาทรและเกื้อกูลกันและกัน ดำรงตนตามครรลอง

ของศาสนา รู้จักแสวงหาความรู้และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการจัดการตนเอง มีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และปรับตัวในการดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาจึงได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551)

การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในยุคปัจจุบันต้องมีการแสวงหารูปแบบวิธีการที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สร้างประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษา เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นจริง และสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในตลาดแรงงาน จะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ในหมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษามาตรา 24(3) ที่ระบุว่า “จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์เกิดจากการสร้างความรู้โดยเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายรู้จักการแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาวะแวดล้อมต่างๆ ได้ (Kold, 1984, pp. 25-38) ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ ทักษะ และเจตคติในตัวของผู้เรียน สามารถแสดงผลลัพธ์จากการเรียนรู้สู่สังคมภายนอกด้วยความรับผิดชอบ (Gordon, 1998, pp.4-8) สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญของแนวคิดนี้จึงได้มีการสร้างประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่น การฝึกงาน การฝึกภาคสนาม การศึกษาโครงการ สถานการณ์จำลอง การทดลองฝึกปฏิบัติการหรือเรียนรู้จากงานจริง และสหกิจศึกษา เป็นต้น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระทำร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับ

สถานประกอบการหรือหน่วยงานเพื่อให้ นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการที่มีลักษณะงานตรงตามสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนนักศึกษาจะได้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไปในสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเองกระบวนการและประสบการณ์ดังกล่าวนับว่ามีความจำเป็นและสำคัญยิ่งเพราะจะมีส่วนช่วยฝึกฝนให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบได้เป็นอย่างดีมีความมั่นใจอีกทั้งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษาทุกด้านทั้งบุคลิกภาพสติปัญญาเจตคติที่ถูกต้องเหมาะสมพร้อมที่จะออกไปดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 มุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในด้านการพัฒนาชุมชนออกมารับใช้ชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาการผลิตบัณฑิตในการบริหารการเรียนการสอน ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตามแนวคิดพื้นฐานของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “คิดค้นโลก ทำเพื่อท้องถิ่น บนพื้นฐานการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการพัฒนาความสามารถนักศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อออกไปรับใช้ชุมชนและสังคม” จึงต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตของสาขาวิชาเป็นบุคลากรที่มีความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีทักษะและความเป็นมืออาชีพสามารถบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่ตลอดเวลา สามารถเข้าถึงชุมชนได้ดี ทั้งนี้มุ่งผลเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน (อ้างถึงใน หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน หลักสูตรปรับปรุง, 2555, หน้า 7)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานบริหาร ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาตามมาตรฐานและมีหลักเกณฑ์แนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ชัดเจน รวมถึงการบริหารจัดการระหว่างการฝึกประสบการณ์ และสถานที่ในการฝึกประสบการณ์ที่ตรงกับวิชาชีพอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการทบทวนหรือมี

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในทุกขั้นตอนเพื่อเป็นพัฒนา
กลไกและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการ
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ว่าจะมียุทธศาสตร์อะไรบ้างที่สามารถนำมา
พัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของ
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการ
จัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน อีก
ทั้งเพื่อการผลิตบัณฑิตการพัฒนารวมชนที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา
ชุมชน สังคม ประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนครผู้วิจัยกำหนดคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสาขาวิชาการ
พัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็น
อย่างไร
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสาขาวิชา
การพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่
เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนครผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร

2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนครผู้วิจัยกำหนดความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร

2. ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร ที่มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิต บัณฑิตให้มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนครผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร

1.2 การสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย

2.1 พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สำนักงาน
พัฒนาชุมชน 18 อำเภอ (สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ)

2.2 กลุ่มเป้าหมายผู้วิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

2.2.1 นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 30 คน

2.2.2 ผู้ควบคุมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหน่วยงาน (สำนักงาน
พัฒนาชุมชน 18 อำเภอ) จำนวน 18 คน

2.2.3 อาจารย์นิเทศสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 6 คน

3. ขอบเขตด้านเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม
พุทธศักราช 2560 ถึงเดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2560 รวมระยะเวลา 4 เดือน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของ
การวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเพิ่มทักษะวิชาชีพและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เพื่อช่วยให้นักศึกษาปฏิบัติงานจริง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เรียนรู้กระบวนการทำงานจริง สามารถนำไปประกอบอาชีพได้

2. สภาพปัจจุบันการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง สิ่งที่เป็นจริง มีอยู่จริง ในปัจจุบัน เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3. สภาพปัญหาของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง อุปสรรคหรือ ข้อขัดข้องที่ส่งผลกระทบต่อ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

4. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาคปกติ ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2559

5. ผู้ควบคุมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฝ่ายสถานที่ฝึกประสบการณ์ หมายถึง ผู้บังคับบัญชา หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือผู้ควบคุมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. อาจารย์นิเทศ หมายถึง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ติดตามประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนแบบแผนการสอนในรายวิชาการเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตามแนวทางการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร